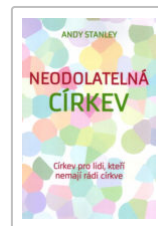

Hloubka, šířka a neodolatelnost seeker-friendly církve dle Andyho Stanleyho

Knihy | 31.5.2018 @ 11.27

Andy Stanley je zakladatelem North Point Ministries, tj. skupiny sborů v Atlantě orientovaných na hledající (ang. „unchurched“), v jejichž filiálkách se každý týden ukáže asi 30 000 lidí. Stanley se v poslední době dostal do povědomí evangelikálního světa nejen jako úspěšný zakladatel North Pointu, ale také svými teologicky pronikavými výroky o Bibli v některých dílech série Who Needs God?, ostrými výpady proti malým sborům (za které se Stanley později omluvil) a v neposlední řadě svou velmi jasnou a konzistentní vizí církve, která je teologicky konzervativní a zároveň naprosto oddaná přátelství k hledajícím. Právě tato vize je obsahem knihy Neodolatelná církev (ang. Deep & Wide), kterou u nás vydalo nakladatelství Návrat domů.

Exkurz: Východiskem Stanleyho služby je důraz na vzdělání

Stanley knihu otevírá (část 1) příběhem o událostech, které předcházely vzniku jeho současné mimořádně úspěšné organizace. Jeho otec Charles byl úspěšným kazatelem, učitelem v malém semináři a pastorem sboru v centru Atlanty. Andy vystudoval žurnalistiku (což zřejmě zapříčinilo jeho současnou plodnou spisovatelskou kariéru) a také *Dallas Theological Seminary*, kde obdržel titul ThM. (Tento titul je něco jako „velký magistr“, snad ekvivalent „malého doktorátu“.) Je pozoruhodné, že Stanley napříč knihou klade velký důraz na vzdělání. V jedné kratičké poznámce sice uvádí, že „teologické vzdělání a duchovní zralost se mohou navzájem vylučovat“ (78), říká to však v kontextu chlubení se mnoha vzdělávacími programy, které jeho církev nabízí! (Srov. str. 145!) Hned na začátku Stanley nostalgicky vzpomíná:

Seminář [Dallas Theological Seminary] jsem miloval. Byl jsem tam za dob Charlese Ryrieho, Dwighta Pentecosta, Howarda Hendrickse a Normana Geislera. (21, srov. 206)

Na straně 145 pak vysvětluje, že sice není dobré snažit se z kazatelny vyučovat celou Bibli, protože to může být nezáživné, ale že jeho sbor nabízí (1) cykly přednášek z řad dobrovolníků, což není žádné „školení v oblasti dovedností“, ale „čistě biblický a teologický seminář“, (2) spolupracuje s *Bible Training Centre for Pastors and Leaders*, jejichž kurz je ekvivalentem magisterského studia, (3) studium akreditované *Dallas Theological Seminary*, které však probíhá jakoby „na pobočce“ v *North Pointu*.

Jakoukoli výtku kdo proti Stanleyemu má a jakkoli „záštiplný“ komentář bude následovat, vzdělávání má ve svém sboru podchyceno dobře. Se Stanleyho North Pointem možná v budoucnu zamává spor o teplotu barev dekorace, intenzitu osvětlení, vůni ve foajé či kvalitu kávy ve sborové kavárně, nikdy však nenastane nesmyslná diskuse kolem eschatologické fantazie, k níž se nikdo nebude s to jasně vyjádřit. Předesílám, že Stanley není můj šálek kávy. Jeho knize vytknu, že opomíjí sociologické faktory úspěchu, postrádá duchovní reflexi, pohrdá malými komunitami věřících a nastavením příliš nízké laťky se stává experienciální četbou, jejíž funkcí je nadchnout, poplašit a nechat vyhořet houfy pastorů, kteří teď číhají, až budou v Tesco slevy na svíčky, hipsta světýlka (tj. vánoční světýlka používaná celoročně) a na kapslovary Dolce Gusto, které za únosnou cenu poskytnou seeker-friendly požitek z kávy. Co na jeho knize a jeho vystupování vyzdvihují již teď je zcela jasný vzdělávací a teologický rámec. Na Babylon Bee si ze Stanleyho dělají legraci (zde a zde) narážkami na jeho údajné teologické dezinformace a přešlapy. Ony to ale nejsou přešlapy, ale pevné kroky vstříc popularizaci aktuální lehce progresivní evangelikální teologie, která štvě ~~jen~~ [oprava 1.6.: **nejen**] kalvinistické fundamentalisty, čili i editory Babylon Bee. Stanleyho vzdělání je patrné na jeho teologických východiscích a jeho důraz na biblické vzdělávání je zřejmý již na vstupní úrovni jeho megasborového systému. Jelikož něco takového pokládám za ideál, prominu Stanleyemu možná i to, že není letniční (srov. str. 234–5 v knize). Je totiž lepší nebýt letniční, ale dělat *seeker-friendly-megachurch* s důrazem na vzdělání, než dělat totéž jako letniční a být záměrně teologicky neproběhlý.

Na straně 223–224 se Stanley s napětím mezi vzděláním a Božím povoláním vyrovnává. Poukazuje na fakt, že Ježíš si sice vyvolil nevzdělané rybaře, ale *ekklésie* v Malé Asii a Řecku založil enormně vzdělaný teolog Pavel a vzdělaný lékař Lukáš. Píše:

Když dojde na vedení v církvi, často máme sklon smést ze stolu význam věci, jako je vzdělání a obdarování. Obzvláště evangelikálové rádi mluví o „povolání“ a „pomazání“. Pozastavili jste se někdy nad tím, že apoštol Pavel měl všechno to, o čem lidi ujišťujeme, že to nepotřebují, aby je Bůh použil?

[...]

Ano, Bůh si používá nevzdělané, aby zahanbil moudré. Ale to z nevzdělanosti nečiní ctnost. Ano, v okamžicích, kdy potřebujete vědět, co říci, vám Boží Duch může do mysli vložit správná slova. Ale to není argument proti přípravě. Nebo ano? (224)

Dopad Stanleyho vzdělání na jeho kazatelskou službu, byť zaměřenou na úplné laiky, lze spatřit v jeho nedávných údajně kontroverzních výrocích o Starém zákonu. Nejde o novinku, protože již v této knize Stanley píše:

Nejenže pohané v prvním století nemuseli přijímat Starý zákon jako neomylný, dokonce po nich nikdo vůbec nežádal, aby ho četli. Nemuseli se řídit jeho učením. Vzpomeňte si také, že i apoštol Pavel se stal následovníkem Ježíše Krista ještě dřív, než bylo sepsáno cokoli z dnešního Nového zákona. (187)

To je docela dobrý postřeh, s nímž souhlasím. Nevidíme však v tomto důrazu na rozdíl mezi SZ a NZ vsutku mateřské mléko dispensacionalistů z DTS? Podle mně rozhodně ano, nyní se však vraťme k úvodu knihy.

Pokračování shrnutí knihy

Stanleyho vlastní původní akademické ambice se po absolvování semináře setkaly s komplikací a zároveň se ve sboru jeho otce otevřel prostor pro nového vedoucího mládeže. Když pak s několika přáteli založil pobočku sboru ve starém skladišti na okraji města, slavil během krátkého období raketový úspěch. Tak vzniklo společenství *North Point*.

Ve **druhé části** knihy klade Stanley základ svého porozumění církvi a její funkci. Ostře rozlišuje tradiční *Kirche* jako místo shromáždění od *ekklésia* jako shromáždění lidí samotné. U prvního totiž lze zavřít dveře, u druhého nikoli. Stanley chce totiž dveře otevírat doširoka a hrát na spotřebitelský instinkt lidí (13). Podobně to prý činil Ježíš.

Nebyl to obsah jeho učení, co zástupy přitahovalo. Lidé většinou ani nechápali, o čem to mluví. Vždyť ostatně ani my někdy nevíme, o čem hovořil. Chodili za ním proto, že jim dával jíst, uzdravoval je, utěšoval je a sliboval jim různé věci. (13)

Stanley počítá s tím, že v církvi je důležité operovat s dialektikou pravdy a milosti. Ježíš se nesnaží jedno ředit druhým, ale dává plnou dávku obojího (58).

V **části 3** klade Stanley důraz na duchovní formování (tzv. do hloubky), jemuž má pomoci pět katalyzátorů: praktické vyučování, duchovní disciplína, osobní služba, stěžejní vztahy a zásadní okolnosti. Stanley se domnívá, že tyto katalyzátory fungují i na nevěřící. Nemá proto problém nechat nevěřícího, aby vedl domácí skupinku (98). Model duchovního formování musí jít naučit a musí mít výsledky (114).

Lidi mnohem víc zajímá to, co funguje, než to, co je pravda. Hrozně nerad vás připravuji o iluze, ale prakticky nikdo ve vaší církvi nehledá pravdu. Váš manželský protějšek nevyjímaje. Hledají štěstí. Dokud jim budete říkat pravdu, ale na závěr nepřipojíte vysvětlení, jakou změnu to přinese, většina lidí ve sboru, studentské skupině nebo domácí biblické skupince vaše sdělení bude považovat za irelevantní. (87–88)

Ve **čtvrté části** nazvané „do šířky“ se Stanley dostává k marketingovým doporučením. Kázání začíná na parkovišti, kdy návštěvníka někdo pěkně uvítá a poradí mu s parkováním (121). Úkolem autora a jeho spolupracovníků bylo „vytvořit natolik neodolatelné prostředí, že dokonce i lidé, kteří nesouhlasí s naší teologií, budou chtít přijít znovu a zapojit se“ (123). Prezentace Bible nesmí nudit. Ztracený manuskript z 1. století nikoho nezajímá (134). Velká trojka klíčových aspektů jsou prostředí, prezentace, obsah. Cílem *North Pointu* je „doprovodit účastníky z parkoviště k pochopení“ Božích pravd (153). V příjemném prostředí vytvořit napětí, a tím zájem. Zaujmut posluchače a vtáhnout je do děje.

V **páté části** Stanley dává rady „jak proměnit místní církev“. Chce definovat vizi, vystoupit ze zajetých kolejí a překonat současné systémy místního sboru, které pracují proti změně (204)

Církev s jasnou vizí očekávají změnu. Změna je prostředkem, který vede k určitému účelu. Je zásadním prvkem, který nám umožní dosáhnout toho, co by mohlo a mělo být realitou. Podstatné zkrátka je, že pokud cítíte, že je potřeba věci změnit, nelze dostatečně zdůraznit význam jasné a přitažlivé vize. (208)

Dokud je vize vágní, praví Stanley, všichni budou příkyvovat. Problém nastane v okamžiku, kdy vize dostane konkrétní náplň, jenž vyžaduje změny v rozpočtu a úpravu konkrétních současných služeb. Důraz je položen na modernizaci, kterou ne vždy automaticky činí ti, kdo si postupem času vytvořili k současnému systému sentimentální vztah. Nakonec Stanley navrhuje svou tzv. „kulturu otázek“. Jsou to otázky, které mají identifikovat nedostatky ve formulaci vize, zkosnatělé oblasti práce místní církve a její smysluplnost. Základní otázky jsou:

1. Máte zformulované poslání nebo vizi, které můžete snadno předat druhým?
2. Do čeho jsme se „zamilovali“, i když už to dnes není tak účinné, jako to bývalo kdysi?
3. Odkud bereme energii? Propagujeme aktivity, o nichž si tajně přejeme, abychom se jich nemuseli účastnit?
4. Kdyby nás všechny vyhodili z práce i vedení a místo nás přišla skupina zvnějšku (skupina vůdců, kteří by se nebáli držet se poslání tohoto sboru), jaké změny by udělali?
5. Co měříme? Existují věci, které bychom měli měřit a které by nám poskytly přesnější obrázek o tom, jak dobře se nám daří plnit naše poslání?
6. Co je důvodem k oslavě? Existují věci, které by měly být důvodem k oslavě, protože by to podpořilo naše poslání?
7. Kdyby naše církev najednou přestala existovat, chyběli bychom našemu okolí? Pokud ano, proč?

Závěr

Knihu hodnotím veskrze pozitivně jako nenáročný módní počtení. Ústřední myšlenka knihy zní: měj pro církve vizi a dělej jednu věc pořádně. K této myšlence Stanley vytrvale dodává: správná vize je taková, která se soustředí na masové zasažení nevěřících tím, že učiníme církev fyzicky přitažlivou (10). Vize musí modernizovat, zbavovat se (slovy Stanleyho metafory) „starého nábytku“. Vedoucí musí „dělat to, co je nezbytné, aby ji další generaci předali v lepším stavu, než v jakém ji poznali“ (42), čímž se myslí především modernizace metod, vybavení, programu.

(1) Mou první poznámkou je absence sociologického rozměru prezentace úspěchu, jímž se North Point vykazuje. (Výjimkou je např. str. 204.) Čtenář, který neví mnoho o americké historii a současné americké společnosti (nu a zde bych zdůraznil, že já sám se takovým čtenářem více méně cítím být), si z knihy může odnést dojem, že když se mu podaří zreplikovat Stanleyho seeker-friendly přístup, nastane v Česku stejný úspěch. Jestliže tedy Stanley založil v roce 1995 sbor v Atlantě (5,52 mil. obyvatel) a v roce 2018 má 30 000 návštěvníků, musí mít analogicky seeker-friendly sbor v Praze (1,23 mil. obyvatel) po 23 letech 7010 návštěvníků. Tato analogie ale nefunguje, protože v USA panuje zcela jiná společenská situace. Zde se nabízí otázka, k čemu pak vlastně daná kniha v české kotlině je? Jestliže je důvodem popularity *Deep & Wide* ohromný úspěch North Pointu a jestliže je tento úspěch podmíněn sociologickým faktorem, proč z ní čerpat na místě, kde jsou faktory jiné?

(2) Za druhé vytýkám, že Stanleyho vizi chybí duchovní rozměr. Jasně, i většina letničních a charismatiků dříve nebo později vystřízliví ze zduchovňování toho, co má přirozenou praktickou příčinu – dobrou kávu ve foajé! Duchovní interpretace realit neúspěchu či úspěchu je ale věcí biblickou a pro Boží lid nevyhnutelnou. U Stanleyho tento rozměr postrádám, postrádám otázky typu „kdo jsme v Božích očích, proč skrze nás Pán toto činí, proč se nám ono děje, co chce Bůh skutečně dělat“. Pokud ale předpokládáme, že brutto obrat návštěvníků je to jediné, na čem Bohu záleží, pak je něco takového samozřejmě zbytečné. Předpokládáme to?

(3) Třetí výtkou míří na étos. Stanley je apoštol seeker-friendlinessu, o jehož exkluzivité je pevně přesvědčen, aniž by připouštěl neméně validní alternativy. Nezná rozmanitost vkusů a povah. Jeho cílem jakoby byl průměrnák, konzument populární hudby, člen středotřídní kulturní většiny, který po dvou minutách usne, pokud ho neuchvátíte hurikánem anekdotických podnětů.

Nemusíte mít chuť měnit svůj styl komunikace, aby byl zajímavější pro lidi mimo církve a bez znalosti Bible. To je v pořádku. Na světě je celá řada lidí jako já, kteří chtějí dělat právě to. A nakonec budeme zakládat církve ve vašem okolí. Pokud jste jako většina vedoucích sborů, budete k nám mít špatný postoj. A nám to bude jedno. (195)

Bu bu bu, pastore pomalu rostoucího sboru. Pokud nezměníš svůj styl komunikace, převálcuje tě naše pobočka. A co pak? Budeme tě zlehčovat, obcházet, sesazovat, protože jsi stál na svém místě a dělal své řemeslo poctivě, ale holt jsi občas zmínil nějaký text z prvního století, který nikoho nezajímá, a to navíc bez hezkého videa a bez dobré aparatury? Touto insinuací asi Stanleyemu křivdím, ale numerický úspěch jeho projektu, který dle něj samotného prý není hlavní součástí jeho vize (208), může vzbudit dojem, že církve není dobré dělat jinak, než jak ji dělá on a že on bude aktivně brojit za poražení alternativních přístupů. Na jiném místě píše:

Vezměte si takové komiky. Dokážou udržet pozornost publika celou hodinu nebo i déle. Neříkají nic důležitého. Z jejich show nevyplývá aplikace. Nenabízejí vůbec nic užitečného. A čas letí.

[...]

Já vím, já vím. Nám nejde o komedii. Nechceme lidi bavit. Máte pravdu. A pokud to je vaše odpověď, je vysoce pravděpodobné, že nejste ani legrační ani zábavní. A cítíte se teď ohrožení. Víte, že váš způsob podání není vůbec přitažlivý. Schováváte se za slova: „Vždyť já kážu Boží slovo.“ Klid. Nejste sami. Čtete knihu. Já vás vůbec neznám. Říkám jen, že ve většině prostředí, kde jde o komunikaci, určuje míru zájmu právě způsob podání – ne obsah. (134)

Dlužno podotknout, že uvedené citáty jsou vyňaty z pasáží o kázání a že každý kazatel asi dá Stanleyemu za pravdu, že nudná kázání kázat nechce. Zároveň podotýkám, že tento imperialistický étos je ve Stanleyho aktuálně úspěšné službě vskutku přítomen. Jeho problémem není to, že je úspěšný. Je úspěšný právem a jak jsem naznačil výše, na Stanleyem je co obdivovat jako na skvělém komunikátorovi teologických pravd. Problémem je, když on sám nebo kdosi, kdo knihu přečte skrze nesprávnou hermeneutickou čočku, učiní z ní rukověť církevní praxe v srdci Evropy.

Považme praxi církvi na východě Evropy: parkujete u krajnice 200 metrů od sboru, besídka slouží jen k náboženskému tréninku dětí, které nevydrží sedět v sále a pořadatel vás uvítá výňatkem z církevního žargonu: „pokoj Boží“. Kázání trvá 60 minut a nachází se mezi 20-minutovým proslovem ke sbírce a 10 minutovou modlitbou vedoucího chval. Zpívá se pár populárních písní, ale pak se zpívá *a capella* osm slok staré písně na těžkou melodii. Káže se z Abdiáše (v lepším případě z 2. Paralipomenon) o nějaké obskurní starozákonní události, v níž jde hlavně o Hospodinovu moc a svatost. Prostovlasatost žen, dlouhé vlasy mužů, šperky a tepláky se příliš nenosí. Po shromáždění následuje obecnství s Nescafé Classic (sic!) a ovocným čajem z pytlíku. Místo upatlaných amerických brownies je na stole bublanina či kynutá buchta. Neříkám, že na těchto způsobech není co měnit a že je miluji bezmeznou láskou, avšak tyto seeker-**un**friendly církve rostou, takže např. v Rumunsku jsou letničních asi 2%, tj. přibližně stejně jako v USA či v Atlantském distriktu.

Jasně, my nejsme východ Evropy. Nejsme ale ani Severní Amerika. Jsou pravidla a rytmy českého světa, která nezmění svůj takt, když zkrátíte kázání a založíte Instagram. Pokud jste tedy četli Neodolatelnou církve jako sondu do mentality amerických megasborů, učinili jste dobře. Můžete pak knihu chápat v kontextu naší čtvrti globální vesnice a vyjmout z knihy skutečně jen to použitelné.

<https://selah.cz/knihy/hloubka-sirka-a-neodolatelnost-seeker-friendly-cirkve-dle-andyho-stanleyho/>